

Trygt arbeidsliv – hardere mot kriminalitet

Publisert 17.august 2017

Problemet

Omfanget av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet øker. Det er i ferd med å vokse fram en ny gruppe med underbetalte arbeidere, og arbeidsmarkedet deles mellom de som har fast og de som har midlertidig ansettelse. Arbeidstilsynet avdekker kriminelle nettverk som kombinerer skatt og trygdesnylting med sosial dumping. Veksten av arbeidslivskriminalitet og sosial dumping har vært skremmende de siste årene. Det har vi fått høre fra fagbevegelsen, arbeidsgiverhold, Riksrevisjonen, Økokrim og en rekke forskere. Denne utviklingen må stoppes, slik at det norske arbeidslivet kan være trygt for alle arbeidstakere.

Motstanderne

Det er bred politisk enighet om at arbeidslivskriminalitet er et problem. Derimot er det uenighet om hvor stort omfanget er, og hvilke virkemidler og lovendringer som best treffer. Vi, og fagbevegelsen, påpeker gjerne at framveksten av bemanningsbransjen og svekkelsene i arbeidsmiljøloven har skapt et svakere vern for arbeidstakere, svekket organisasjonsgraden og slik skapt grobunn for mer arbeidslivskriminalitet. Høyresiden applauderer bemanningsbransjens rolle i å ta «topper» og «bunner» i bedrifters arbeidskraftsbehov, og ser de heller som en «vei inn i arbeidslivet» enn en trussel mot faste jobber og framvekst av en gruppe permanente midlertidige løsarbeidere. Derfor stemmer høyresiden ned våre forslag om å sikre faste jobber og begrense bemanningsbransjens utbredelse.

Alternativet

- Folk skal ikke utsettes for de uverdige forholdene som stadig avdekkes på byggeplasser, og blant useriøse aktører på bilvaskerier og i renhold.
- Vi vet at mange av de som jobber i bemanningsbransjen ikke tør å organisere seg. Fra fagbevegelsen får vi høre at folk knapt tør møte tillitsvalgte i dagslys.
- Fraværet av velfungerende klubber på arbeidsplassen gjør at folk jobber overtid uten lønn, ikke får lønn når oppdraget er over selv om det var avtalt lengre kontrakt. Folk ikke tør å si fra om urett, fordi de vet at om de gjør det får de ikke flere oppdrag.
- SV jobber for et arbeidsliv med trygge rammer, medbestemmelse og små lønnsforskjeller. Vi trenger en solid arbeidsmiljølov for å demme opp for det skjeve maktforholdet på arbeidsplassen. Den som er ansatt er mer sårbar enn den som ansetter.

- Reversere svekkelsene som ble gjort i arbeidsmiljøloven i 2015 og styrke arbeidstakernes vern ytterligere.
- Sikre lovfestet og reell rett til heltid.
- Avskaffe ansettelsesformer som «fast ansatt uten garantilønn» og «nullprosentstillinger» og slik sikre at ansatte får lønn også mellom oppdrag.
- Få de kommersielle bemanningsbyråene ut av arbeidslivet. Vikarbyrå skal bare være tillatt i visse tilfeller, slik regelverket var før år 2000.
- At kollektiv søksmålsrett om innleie av arbeidstaker fra bemanningsforetak gjeninnføres.
- Vi må også forebygge arbeidslivskriminalitet. Det gjør vi med å sørge for å lovfeste retten til faste og hele stillinger.
- Byggebransjen har store innslag fra bemanningsbransjen. Det må det bli en slutt på for å få til en mer seriøs og kompetent drift.
- SV vil styrke Skatteetaten, Arbeidstilsynet og Økokrim og opprette to nye sentre mot arbeidslivskriminalitet.

Løsningene

Det trengs et krafttak for å stanse de kriminelle og useriøse aktører i arbeidslivet.

SV foreslår i arbeidsprogrammet:

-Styrke retten til fast jobb og avskaffe ansettelsesformer som "fast ansatt uten garantilønn" og "nullprosentstillinger", og slik sikre at ansatte får lønn også mellom oppdrag.

-Få de kommersielle bemanningsbyråene ut av arbeidslivet. Vikarbyrå skal bare være tillatt i visse tilfeller, slik som i regelverket før 2000.

SV fremmet i Stortinget i 2016 en pakke med forslag for et anstendig arbeidsliv, der vi gikk vi inn for å utvide mulighetene til å stanse verstingene i arbeidslivet og å få bukt med arbeidslivskriminalitet, blant annet gjennom strengere regler for offentlige innkjøp.

For de mest alvorlige forhold er det en rekke lover som kan føre til straff for aktørene, men det er ikke god nok mulighet til å fjerne bedrifter som undergraver trygghet og seriøsitet i norsk næringsliv i dag. Derfor fremmet SV at:

- Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at bedrifter som begår alvorlige lovbrudd, kan tvangsoppløses.
- Stortinget ber regjeringen utrede å styrke muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter allmenngjøringsloven.

[Hele forslaget, med bakgrunn, finner du her.](#)

Vi styrker de seriøse aktørene ved å sikre at myndighetene ikke er med på å finansiere sosial dumping. [I Oslo har det rødgrønne styret innført den såkalte Oslomodellen.](#) Når Oslo kommune

bestiller for eksempel bygging av sykehjem, skoler og barnehager, stilles det strenge krav. Disse skal utføres av firmaer med egne faste ansatte, firmaer med lærlinger mm.

Fakta

Den såkalte nordiske modellen i arbeidslivet er kjennetegnet av høy sysselsetting, høy organisasjonsgrad, utbygde velferdsstater, høy grad av likhet og godt partssamarbeid. Det har gitt trygghet i arbeidslivet. Nå er det flere utviklingstrekk som truer denne modellen, og veksten i omfang av sosial dumping er et av dem.

I rapporten «Situasjonsbeskrivelse 2014. Arbeidsmarkeds kriminalitet i Norge», som er laget i et samarbeid mellom Arbeidstilsynet, Kriminalomsorgen, Kripos, Mattilsynet, Nav, Politiets Utlendingsenhet, Skatteetaten, Tollvesenet, Utlendingsdirektoratet og Økokrim, beskrives problemet slik:

«Arbeidsmarkeds kriminalitet har vokst fram som en utfordring det av flere årsaker er viktig for det norske samfunnet å forebygge og bekjempe. Den har betydelige konsekvenser for samfunnet, blant annet ved at fellesskapet taper store inntekter, og velferdsordningene i Norge får en svekket legitimitet. Samtidig blir arbeidstakere utnyttet, og dagens standard for arbeidsmiljø og sikkerhet i norsk arbeidsliv blir satt tilbake. I visse bransjer er det nå vanskelig for aktører som ønsker å drive lovlig, å konkurrere på pris. Dette får en uheldig, konkurransevridende effekt på et lovlydig arbeidsmarked. Konsekvensene på lang sikt kan i verste fall være at Norge vil mangle lovlydige virksomheter til å utføre større og mindre oppdrag for private og det offentlige. Dette kan skape en situasjon der hele bransjer, for eksempel innen bygg – og anleggsbransjen, kontrolleres av kriminelle aktører.»

[En undersøkelse Manifest senter for samfunnsanalyse gjennomførte](#) på 63 byggeplasser i Oslo-området i september 2015, viste at andelen fast ansatte i byggebransjen var drastisk redusert. Hos de seks tradisjonelt største entreprenørene i området var andelen halvert fra 2007 til 2015. Samtidig økte omfanget av innleie fra bemanningsbyråer kraftig.

I en forskningsartikkel skrevet av Jon Horgen Friberg og Hedda Haakestad ved Fafo ([«Arbeidsmigrasjon, makt og styringsideologier: Norsk byggenæring i en brytningstid»](#)) dokumenteres det hvordan stadig flere manuelle yrker har en økende andel utenlandske arbeidstakere, med lavere andel faglærte og lavere lønninger enn man tradisjonelt har hatt.

Verneombud i Oslo, Anders Johnsen fortalte til [Dagsavisen \(feb.2017\)](#) at han ikke lenger tør å inspisere byggeplasser i indre by, fordi «det er visse folk du ikke legger deg ut med». Kriminelle aktører har i praksis fått kontroll over deler av den norske byggebransjen. «Vi har polsk og litauisk mafia, så er det de kriminelle motorsykkelklubbene som hvitvasker penger i byggebransjen», fortalte han. Han advarte Oslo om livsfarlige og uverdige arbeidsforhold i bransjen.